

Knygos

Apie Vilijos Targamadzės monografiją „Bendrojo ugdymo mokykla kryžkelėje: akivarai ir kūlgrinda“

Nekyla abejonių, kad mokykla – vienas iš svarbiausių veiksnių, nulemiančių ugdymo proceso kryptį ir kokybę, o kartu tautos ir valstybės gyvybingumą ir išlikimą. Todėl neatsitiktinai pasaulinėje edukacinėje literatūroje nuolat keliama geros (efektyvios, veiksmingos, tobulos) mokyklos problema. Tačiau apie Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklą kaip visuminį fenomeną ir jo kaitos bei tobulinimo gaires teorinių ir empirinių tyrimų nėra gausu. Todėl prof. Vilijos Targamadzės pasiryžimas savo monografijos objektu pasirinkti Lietuvos ugdymo mokyklą yra laiku ir naudingas daugeliu aspektų: mokyklos kaip socialinės ir kultūrinės sistemos misijos ir vizijos identifikavimo, projektavimo, įgyvendinimo ir kt.

Skiriamasis šios monografijos bruožas – dabartinės bendrojo ugdymo mokyklos realybės, kaip tam tikro buvimo kryžkelėje, analizė, refleksija ir ateities modeliavimas pasitelkiant vaizdingas akivaro ir kūlgrindos metaforas. Žvelgdama į bendrojo ugdymo mokyklą netolimos praeities (po Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo) ir dabarties retrospektyvoje, šiomis metaforomis monografijos autorė siekia ne tik atskleisti ryškesnius mokyklos pasiekimus ir kylančius sunkumus, bet ir brėžti kai kuriuos jos perspektyvios veiklos eskizus, atveriančius mokyklos raidos

naujų linkmių paieškų ištakas. Kartu akivaizdus ir kitas autorės siekis – monografijoje nepateikti vienintelių vertinimų ir nuorodų ar, vaizdžiai kalbant, tiksliai nubrėžtų akivarų ar kūlgrindos ribų, bet ir skaitytojams palikti galimų kitų išvalgų kilimo ir apmąstymo erdvę, taip pat juos paskatinti ateityje daugiau susitelkti svarstant ir sprendžiant opias ugdymo problemas.

Norint įgyvendinti minėtus siekius, daugiausia dėmesio monografijoje visų pirma sutelkiama į ugdymo prasmės atrasties ir prarasties diskursą, sudarantį pirmąją monografijos dalį. Vertinant mokyklą šiuo požiūriu ypač naudingomis laikytinos autorės pastangos į šio diskurso turinį įtraukti ugdymo sampratos ir vertybių ugdymo eskių analizę ir refleksiją. Būtent šių diskurso elementų išskyrimas leidžia suaktualinti ugdymo proceso kaip edukologijos branduolio sampratą, dažnai teoriškai ir empiriškai iškeliamą tiek į edukologijos periferiją, tiek į ugdymo institucijų užribį. Kita vertus, ugdymo proceso paskirties, tikslų ir turinio glaudesnis susiejimas su vertybėmis – vertybių atradimu, įsisąmoninimu, įgyvendinimu – skaitytojus natūraliai kreipia į auklėjimo, kaip vienos iš esminių ugdymo funkcijų, išsaugojimo ir įtvirtinimo šiuolaikinėje mokykloje svarbumo pripažinimą. Be to, ne mažiau vertas dėmesio skvarbus analitinis autorės žvilgsnis į pro-

filinį mokymą, traktuojamą kaip ugdymo sumaišties agentą, taip pat į vidinį auditą – kaip ne visada tinkamai panaudojamą mokyklinio gyvenimo akstiną. Remiantis savo ir kitų autorių tyrimų duomenimis čia ne tik svarstoma profilinio mokymo ir audito mokykloje padariniai asmens ugdymui, bet ir šiuo požiūriu ryškinamos veiksmingesnės vidinio audito panaudojimo galimybės. Pabrėžiama, kad tiek nepakankamai apgalvotas profilinis mokymas mokyklos viduje ar profiliavimas sistemos lygmeniu, tiek netinkamai sumodeliuotas vidinis ar išorinis auditas gali sukelti destruktivius konfliktus tarp atskirų mokyklos dalių, o jos veiklą nukreipti nuo misijos įgyvendinimo.

Antra vertus, itin pozityviai vertintinos autorės pastangos apibūdinti ateities mokyklos veiklą kaip ugdymo pamato įgyvendinimo aspektą, sudarantį antrąją monografijos dalį. Šiuo tikslu monografijoje siekiama pateikti ir visuminę geros mokyklos linkmių išvalgą, ir katalikiško ugdymo apžvalgą, ir humanistinės pedagogikos metodologiją, ir projekcinės didaktinės sistemos įgyvendinimo prielaidas. Taip ši dalis prisodrinama įvairios informaci-

jos, padedančios geriau suvokti mokyklos veiklos imanentinius dėsningumus ir jų valdymo sąlygas. Be abejo, tam ypač gali padėti profesionaliai ir korektiškai pritaitytos katalikiško ugdymo (saleziečių, jėzuitų ir asumcionistų) koncepcijos ir jų pagrindu veikiančios mokyklos, taip pat nauji šiuolaikinės didaktikos, tampančios centrine mokymo ašimi, principai ir projekcinės didaktinės sistemos.

Taigi yra glaudi tiek abiejų monografijos dalių, tiek ir keliamų monografijos tikslų ir šių dalių turinio dermė. Tad galima manyti, kad monografijos autorei, metaforiškai kalbant, pavyko ne vien išryškinti dabartinės mokyklos akivarus, atsiradusius dėl įvairių ne visai sėkmingų mokyklos gyvenimo transformacijų, bet ir atskleisti jiems įveikti reikalingas kūlgrindas, grindžiamas vertybiniu pagrindu metodologiškai korektiškai projektuojama ugdymo sistema ir mokyklos kaip navigacinės sistemos subalansavimu. Taip pat tikėtina, kad ši monografija paskatins ir glaudesnius dalykinius švietimo reformos vykdytojų, edukologijos teoretikų ir praktikų bei visuomenės atstovų, besidominčių mokyklos ateitimi, ryšius.

Vanda Aramavičiūtė